

Tlačová konferencia Národnej banky Slovenska

dňa 15. 11. 2016

Martina Solčányiová, hovorkyňa NBS

Dobrý deň, vítam vás na dnešnej tlačovej konferencii na tému „Spotrebiteľia sa veľmi rýchlo zadlžujú“, ktorú vám predstavia člen Bankovej rady Národnej banky Slovenska a výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom, pán Vladimír Dvořáček, a riaditeľ odboru ochrany finančných spotrebiteľov, pán Roman Fusek. Nech sa páči, pán výkonný riaditeľ, máte slovo.

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom NBS

Prajem vám všetkým príjemný dobrý deň, je to možno trochu netradičná téma, zanedlho budeme predstavovať správu o finančnej stabilite a budeme hovoriť skôr o obozretnosti na strane finančných inštitúcií, dneska ešte v istom predstihu by sme vám chceli ukázať tú druhú stranu, chceli by sme vám porozprávať o pohľade Národnej banky na to, že obozretno by sa mali správať aj spotrebiteľia. V tejto súvislosti by sme vám chceli ukázať niekoľko faktov a povedať vám aj nejaké informácie o tom, čo sa odohráva a akú činnosť vyvíja odbor ochrany finančných spotrebiteľov. Tému, ktorú sme si na dnes zvolili alebo tak, ako sme ju nazvali, je „Zadlženosť a spotrebiteľské úvery“. Čiže chceme hovoriť o spotrebiteľských úveroch a chceme hovoriť o tom, že obyvateľstvo, spotrebiteľia sa zadlžujú rýchlym tempom. Toto rýchle tempo zadlžovania sa nám obvykle najviac prejavuje koncom roka v predvianočnom období, čo súvisí s tým, že v tomto období si ľudia veľmi často berú najrôznejšie pôžičky na uspokojenie nejakých svojich potrieb a v tomto období sa aj najčastejšie môže stať, že vstupujú do zmluvných vzťahov, ktoré nemusia byť vždy uzavreté celkom obozretno zo strany spotrebiteľa. Chceme dneska teda hovoriť o zodpovednom poskytovaní úverov, o obozretnom poskytovaní úverov a nechceme hovoriť dnes o strane poskytovateľov, ako by mali obozretno poskytovať úvery, to je riešené v rámci nejakých iných politík, ale chceme dneska hovoriť o spotrebiteľoch. Takže, pri tomto poskytovaní samozrejme na spotrebiteľov číhajú viaceré nástrahy, obozretnosť v predvianočnom období sa oslabuje a keďže prežívame v tomto čase dobré časy, nikto nemá pri požičiavaní peňazí pomyslenie na to, že tieto dobré časy sa raz môžu skončiť, prídu horšie časy a spotrebiteľ nebude tento úver schopný splácať. Ja by som v tejto súvislosti chcel ukázať niekoľko podľa mňa celkom zaujímavých čísiel, ako sa nám trh spotrebiteľských úverov vyvíja za posledné roky, aké trendy sa tu prejavujú a aké riziká z toho vyplývajú. Predovšetkým objem

spotrebiteľských úverov, ktorý sa poskytol za posledné roky, nám nepretržite narastá. Vidieť to na tom hlavnom grafe, dostali sme sa od roku 2008, keď celý objem nesplatených úverov predstavoval približne 2 mld., dnes sme sa dostali na celkovú úroveň 6 mld. EUR. Pritom tá hrubšia čiara, ktorá tak výraznejšie rastie, predstavuje rast objemu, ktorý dosahujú banky, tá čiara, ktorá viac-menej ide vodorovne, obidve predstavujú lízingové spoločnosti, to je tá modrá a tá nad tým trhaná – spoločnosti splátkového predaja. Vidíme, že ten najväčší rast a ten, kto ťahá ten trh hore, sú vlastne banky. Na pravom grafe potom vidíme podiely týchto sektorov na celkovom objeme, ten celkový objem je vlastne to pole, ktoré je modré, a vidíme na ňom, že podiel bánk sa zvyšuje z nejakého podielu pod 60 % až skoro po 80 % v súčasnej dobe, zatiaľ čo najmä u nebankovník sa prejavuje postupný plynulý pokles ich podielu na trhu, spolu s lízingovými spoločnosťami je to v roku 2008 približne 43-percentný podiel, dneska okolo jednej pätiny. Samozrejme, to číslo je variabilné, to číslo sa nejakým spôsobom mení. Poprosím ďalší slide. Vždy aj v správach o finančnej stabilite komunikujeme, že takisto ako aj úvery na bývanie a aj spotrebiteľské úvery už niekoľko rokov rastú dvojcifernými číslami, mám tu údaj k septembru 2016, na medziročnej báze nám stále rastie tento objem, dosahuje v súčasnej dobe 14,1 %, čo je druhý najrýchlejší rast v rámci Európskej únie. Pritom dobre vieme, že koncom minulého roka sa naposledy urobila významnejšia zmena v regulácii trhu spotrebiteľských úverov, ale musíme konštatovať, že tieto trendy rastu neboli nijako zásadne ovplyvnené touto reguláciou. Ak niekde sme videli nejaký zásah do tohto trhu, videli sme to, že nám klesá RPMN, táto RPMN nám klesá najmä pri malých úveroch a krátkej splatnosti, povieme si samozrejme aj prečo na ďalšom slide. Tá bledomodrá krivka, ktorá nám postupne klesá, predstavuje pokles RPMN, vidíme tam, že sa nám niekde dostáva už k 10 %, to je priemerná výška RPMN a tá tmavomodrá krivka, ktorá nám stúpa, je rast objemu. Dôvody poklesu RPMN sú viaceré, nielen regulačné zmeny, medzi ktoré ako ten najzávažnejší patrí úrokový strop, ale sú tu aj ďalšie faktory, ktoré vplývajú na pokles RPMN, a to najmä prostredie nízkych úrokových sadzieb a v neposlednom rade aj konkurenčný boj, ktorý prebieha na trhu. Na pravej strane potom sme sa špecificky zamerali na trh nebankových spoločností, kde sme mapovali, akým spôsobom sa na báze 5 rokov zmenila výška poskytovaných úverov, teda objem poskytnutý jednému dlžníkovi a splatnosť. Na tej ľavej strane vidíme výšku, žltá plocha predstavuje nárast podielu úverov, ktoré sú nad 6 500, v strednom pásme sú úvery od 1 500 do 6 500 a v tej tmavomodrej ploche sú tie menšie objemy, teda to 1 500, vidíme, že tie najviac klesajú, a podobne je to aj so splatnosťou – aj v nebankových subjektoch sa nám predlžuje splatnosť, splatnosť nad 5 rokov si získava stále väčší podiel a veľmi nám klesajú v tej tmavej ploche dole úvery, ktoré majú splatnosť do

1 roka. Poprosím ďalší slide. Na záver by som chcel povedať to, čo som povedal na úvod. V dôsledku dvojciferných rastov v oblasti spotrebiteľských úverov - a nielen tých - nám rastie zadlženosť domácností. Zadlženosť domácností sa nám zvyšuje veľmi rýchlo a na tom grafe vidíte, tá tmavomodrá čiara, ktorá najprudšie stúpa, je Slovensko, že sme už predbehli región. Región, to je tá krivka dolná a konvergujeme postupne k úrovni zadlženosti v rámci eurozóny - to je tá bledomodrá krivka, ktorá sa nachádza v strede. Mohli by sme na to povedať, že fajn, však ešte sme úroveň eurozóny nedosiahli, nie je to teda také závažné, ale treba si uvedomiť dva dôležité fakty: predbehli sme región - pokiaľ ide o samotný rast zadlženosti, Slovensko sa nachádza na druhom mieste v raste v rámci regiónu a najdôležitejšou skutočnosťou je to, že slovenské domácnosti majú nedostatok finančných aktív v porovnaní s obyvateľstvom v rámci eurozóny. Nedostatok finančných aktív znamená, že v prípade, ak nastanú horšie časy, slovenské domácnosti budú oveľa viac zraniteľné ako domácnosti s vyššími finančnými aktívami. Toľko možno na úvod, aby sme mali k našej dnešnej téme nejakú faktografiu.

Roman Fusek, riaditeľ odboru ochrany finančných spotrebiteľov NBS

Ja skúsím naviazať na prezentáciu pohľadom na taký ten stav vzťahov medzi spotrebiteľmi a dodávateľmi, v tomto prípade veriteľmi, ktorí poskytujú spotrebiteľské úvery, v kontexte tých čísiel, ktoré prezentoval pred chvíľkou pán Dvořáček. A takisto v kontexte toho, že Národná banka pred rokom signalizovala tesne po tom, ako prevzala dohľad nad spotrebiteľskými úvermi a nebankovými spoločnosťami, to, že sa stretáva v rámci svojich dohľadov s určitými nekalými praktikami na trhu. Ten vývoj postúpil ďalej, myslím, že aj naša činnosť nejakým spôsobom priniesla výsledky v rámci poskytovania a spôsobu poskytovania úverov. Ja by som chcel povedať, s čím sa aktuálne nestretávame pri nových zmluvách. Je to kombinácia samozrejme toho, že došlo k nejakým nápravám, k nejakým nápravným opatreniam o dohliadaných subjektov a toho, že došlo k zmene regulácie. Tak ako sme hovorili minulý rok o tom, že v období zákonného zákazu, ktorý už minulý rok platil nejaký čas, sme sa stretli s novými spotrebiteľskými zmenkami, tak tento rok už to povedať nemôžeme, nové spotrebiteľské zmenky sa nám neobjavujú. Takisto sa nám neobjavujú praktiky, ktoré boli popisované ako situácia, keď klient má na zmluve uvedenú vyššiu sumu úveru a na ruku dostane vyplatených menej, a taktiež vo väzbe na novelu zákona o spotrebiteľských úveroch z decembra minulého roka došlo k - dá sa povedať - k zastaveniu alebo k akejsi modifikácii spoplatnených doplnkových služieb úveru. To znamená, že ak môžeme povedať, kde sa Národná banka ešte s týmito praktikami popísanými na tomto slide stretáva, tak sú to staršie podania, teda staršie sťažnosti klientov na tie zmluvy spred roka

2015. Pokiaľ ide o to, s čím sa stretávame dnes a na čo považujeme za vhodné upozorniť spotrebiteľov práve v súvislosti s tým, že spotrebiteľia možno v čase pred Vianocami strácajú mierne obozretnosť, je to, že pokiaľ teda majú záujem si zobrať bezúčelový úver od veriteľa, to znamená, že chcú štandardný spotrebiteľský úver, tak zaznamenali sme situácie, kde bol zo strany veriteľa ponúknutý k takémuto bezúčelovému úveru ešte ďalší viazaný úver na dodatočnú službu, ale už nesúvisiacu so spotrebiteľským úverom. Ak to mám popísať jednoduchšie, tak klient prišiel, vypýtal si od veriteľa 1000,- EUR, ktoré si chce požičať, a ten mu povedal, že mu tisícku požičia, ale len v prípade, ak si k nej zoberie ešte ďalšiu službu, ktorá má nejaký konzultačný alebo vzdelávací charakter, a tú službu, ktorá stojí povedzme 200 alebo 300 EUR môže financovať viazaným spotrebiteľským úverom, ktorý si k tomu musí zobrať. Takúto praktiku považujeme za nekalú a za viazanie produktov, ktoré dovolené nie je, v prípade, ak sa s tým spotrebiteľia stretávajú, tak budeme radi, ak nám v podnetoch takýto podnet zasignalizujú. Pokiaľ ale ide o taký ten štandardne v minulom roku popisovaný balík doplnkových služieb úveru, tak v tejto podobe sa naozaj už v nových úveroch s takýmito doplnkovými službami nestretávame. To, čo považujem za dôležité povedať a vyzdvihnúť ako pozitívne, je, že vykonané dohľady v nebankových spoločnostiach priniesli, dá sa povedať, reakciu zo strany nebankových spoločností takú, že došlo k náprave. Približne 300 zistení v sumáre, ktoré sa v našich protokoloch nachádzajú z dohľadov vykonaných v nebankových spoločnostiach, na všetkých týchto 300 zistení nebankové spoločnosti reagovali spôsobom, že buď zastavili predaj takýchto produktov, alebo sami navrhli zmeny alebo úpravy, ktoré dostanú tieto zmluvy do zákonnej podoby. To znamená, že s týmito spoločnosťami naďalej rokujeme o tom, akým spôsobom dochádza k nápravným opatreniam. Pre Národnú banku je dôležité, keď dochádza k zmene nezákonného stavu na stav zákonný, a to považujeme za kľúčové. Pochopiteľne, keďže dochádzalo k porušeniu zákona, tak zo strany Národnej banky uplatňujeme a budeme uplatňovať aj represie, to znamená - vedíme sankčné konania, tie však doteraz nie sú ukončené, preto vás osobitne o nich informovať nemôžeme. Pochopiteľne, po právoplatnosti rozhodnutia vychádzajúceho zo sankčného rozhodnutia Národná banka bude informovať na svojej internetovej stránke o výsledku takéhoto sankčného konania. Nateraz ďakujem.

Martina Solčányiová, hovorkyňa NBS

Ďakujem pekne a teraz je tu priestor na vaše otázky. Nech sa páči, Markíza.

Tomáš Velecký, TV Markíza

Dobrý deň, vy ste síce spomenuli ohľadom tých aktív domácností, že tie sú nižšie ako v eurozóne a tým pádom sú naše domácnosti zraniteľnejšie aj pri rovnakom čerpaní spotrebiteľských úverov ako západoeurópske domácnosti, napriek tomu som – ešte raz by som bol – či by ste mohli rozviesť túto myšlienku – máte nejaké indície, že by sme sa už blížili k tej úrovni, kedy to nie je zdravé pre našu ekonomiku, kedy už Národná banka chce vztýčiť nejaký varovný prst? Máme túto tlačovú konferenciu chápať ako nejakú výzvu voči občanom Slovenska, aby zvažovali ďalšie zadlžovanie sa, pretože už to môže byť nebezpečné pre nich samých? Existuje nejaká veličina, ktorá by striktne povedala – toto sa dá ešte utiahnuť, ale odtiaľto už je to zlé?

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom NBS

Ako aktuálne sa zaoberáme týmito otázkami veľmi intenzívne a oni sa istým spôsobom aj premietajú a budú premietat' do novej regulácie. Iste viete, že parlament schválil – ale to je trochu iná téma ako dnes – novelu zákona o úveroch na bývanie a na toto bude naviazané opatrenie Národnej banky, ktoré bude riešiť aj otázku hodnotenia klientov, hodnotenia ich príjmov a to, čo je nové - aj ich výdavkov. A dokonca Národná banka navrhla, aby sa u týchto klientov skúmalo aj to, či majú istý vankúš, ktorý bude slúžiť na tie horšie časy, čiže veľmi intenzívne sa zaoberáme tým, aké by mali byť tie parametre aj na strane príjmov a kontroly príjmov, ale aj na strane výdavkov. Toto dneska platí o úveroch na bývanie, ale v blízkej dobe Národná banka predloží aj prvý návrh opatrenia, ktoré bude podobným spôsobom, i keď nie úplne tak isto, pretože spotrebáky sú niečo iné, bude riešiť oblasť spotrebiteľských úverov. Toto budú ale povinnosti, ktoré budú na strane poskytovateľov úverov, v tomto prípade spotrebiteľských úverov. Na tom grafe, pokiaľ ide o tú zadlženosť, som možno nepovedal, že tie parametre, ako je zadlžená tá domácnosť, sledujeme vo vzťahu k disponibilnému príjmu. Čiže tu je vyjadrené aj isté percento tých dlhov k tomu celkovému príjmu, ktorý je. Tak tá eurozóna sa nachádza niekde na úrovni 80 %. Periféria, čiže krajiny strednej a východnej – periféria eurozóny - tá sa nachádza niekde až po úroveň 100 %. My začíname prudko stúpať, ale niekde z úrovne 30 % a niekde sa blížime k 60 %. To je veľmi dôležitý ukazovateľ, ale nestačí porovnávať len príjem a dlh, ale je treba vedieť, aké ďalšie aktíva, ktoré sú potenciálne speňažiteľné, táto domácnosť má, keby došlo k zhoršeniu situácie, či už domácností alebo aj plošnému zhoršeniu. My sme tu práve upozorňovali na to plošné zhoršenie, pretože nemožno predpokladať, že stále budú dobré časy a bude sa všetko vyvíjať priaznivo, preto sa robia a chceme, aby si banky robili testy aj na to, keď stúpnu úrokové

sadzby napríklad, či budú schopní títo klienti splácať svoje úvery aj pri vyšších úrokových sadzbách.

Tomáš Velecký, TV Markíza

A čo sa týka toho opatrenia existuje nejaká metodika na základe ktorej viete zmerať výdavky konkrétne jednej domácnosti zrejme – úverový register je jedna vec, ale výdavky spotrebného charakteru viete zmerať?

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom NBS

Áno, toto sú veci, ktorými sa zaoberáme práve, touto metodikou, Roman, myslím, že ty vieš povedať o tom podrobnejšie.

Roman Fusek, riaditeľ odboru ochrany finančných spotrebiteľov NBS

Vieme ich merať, existuje dokonca, dá sa povedať, taká štatistická referencia, ktorá ráta aj niečo ako priemerné výdavky domácnosti. Čiže to je jeden zo zdrojov, ktoré používame pochopiteľne v našich analýzach.

Jozef Ryník, Hospodárske noviny

Ja nadviažem na tú otázku ohľadom príjmov - keď sa rozprávam teda s bankármi, oni hovoria, že z toho, čo sa chystá a ako sa budú posudzovať príjmy celej rodiny, s tou rezervou 20-percnetnou a tak, že môže sa stať, že teda človek, ktorý je ženatý a žiada o úver, bude mať nižšiu šancu ho dostať vzhľadom na to, že sa bude posudzovať aj jeho manželka, ktorá napríklad je na materskej, a ako človek slobodný alebo rozvedený. Že či takéto negatívne externality zvažujete, že sa to môže stať. A druhá vec k LTV-čku 80-percnetnému, ktoré sa chystá, tam bankári hovorili, že až tak sa toho neboja, lebo oni si vedia ohodnotiť nehnuteľnosť podľa svojich tabuliek tak, aby im to vyšlo, že či aj s tým nejako rátate.

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom NBS

Ako, toto ide trochu mimo tú spotrebiteľskú tému, lebo toto špecificky teraz hovoríme naozaj skôr o úveroch na bývanie, ale aspoň stručne zodpoviem na tú otázku: Sme práve vo fáze ukončovania medzirezortného pripomienkového konania, musím povedať, že neexistujú nejaké zásadné rozpory v pohľade na tú novú reguláciu, ktorá bude zavedená týmto opatrením, a dnes Národná banka našla vo všetkých otázkach kompromisné riešenia s bankovou asociáciou. Pokiaľ ide o LTV, hovoríme o 80 %, ale až 50 % novo poskytnutých

úverov bude môcť byť nad túto úroveň. Čiže to opatrenie nie je nejako drakonicky prísne tak, ako sa to občas v médiách interpretuje, a takisto, pokiaľ ide o tú hotovostnú rezervu, bude tam istý nábeh na ňu, ktorý bude až v dĺžke trvania dvoch rokov. Čiže chcel by som zadeklarovať, že v januári sa nič tak dramaticky nezmení, že by úvery boli menej dostupné. Toto opatrenie bude viac-menej kopírovať súčasnú trhovú situáciu, až na nejaké extrémny, ktoré sa na trhu objavujú, tie sa okrešú, ale v zásade banky aj nebankové subjekty, ale to sú spotrebatky, aby sme tie témy nemiešali, rád by som to rozlišoval, čiže teraz hovorím o úveroch na bývanie - nebudú mať väčší problém tí dlžníci, ktorí si budú chcieť takýto úver zobrať, aby ho získali. Samozrejme, že keby sme zobrali nejaké úplne konkrétne prípady, o akých vy hovoríte, tak sa môže stať, že tam bude nejaký problém, ale všetky tieto situácie práve boli zvážené aj v rámci tých konzultácií v rámci pripomienkového konania.

Andrej Horváth, TA3

Spomínali ste, že Slovensko sa najrýchlejšie zadlžuje, v rámci Európskej únie je na druhom mieste, kto nás predbehol? Ďakujem.

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom NBS

Obávam sa, že by som vás klamal, keby som to – ale poviem vám to na budúci týždeň, keď budeme mať tlačovku k Správe o finančnej stabilite.

Jana Trebulová, SME

Spomínali ste aj, že pri nebankovkách sú tie pôžičky do 1500 EUR, takže myslím, že klesajú tie úplne najnižšie, a že tiež klesá splatnosť do 1 roka. Neznamená to, že tie úplne najnižšie pôžičky, ktoré si berú ľudia, ja neviem, na nejaké také bežné veci do domácnosti, čo im vypadnú, že práve tam je problém, že sa to stalo menej dostupným?

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom NBS

Ako, áno, z týchto našich štatistík to vyplýva, že nám klesá aj ten objem do 1 roka, je to spôsobené hlavne reguláciou, ktorá sa týka RPMN a stropom na RPNM, jednoducho, tie čísla sa nevedia vtesnať do tých stropov, ktoré tam sú, a preto sú tieto pôžičky nahrádzané pôžičkami, ktoré majú dlhšiu splatnosť a väčší objem. A za istých okolností by sa teoreticky mohlo stať, že je tam trochu nižšia dostupnosť, ale my sme sa snažili získať nejaké údaje o tejto otázke, ale nemáme to zatiaľ nijakým spôsobom preukázané. Tendencia, ktorá sa tu prejavuje, je, že časť týchto klientov majú snahy vykrývať v súčasnej dobe banky.

Martina Solčányiová, hovorkyňa NBS

Nech sa páči, ďalšia otázka. V prípade, že nie je, tak ďakujem veľmi pekne za účasť.
Dovidenia.